

Nenavadni navadni delfin

Besedilo: Tilen Genov

Društvo Morigenos je v mednarodni znanstveni reviji *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* objavilo pregledno raziskavo o pojavljanju navadnega delfina v Tržaškem zalivu in severnem Jadranu.

Navadni delfin (*Delphinus delphis*) je bil nekoč v Jadranskem morju in celotnem Sredozemlju nekaj povsem navadnega. Toda od sedemdesetih let naprej je ta vrsta v Jadranu in drugih delih Sredozemlja postala tako redka, da je sredozemska populacija na *Rdečem seznamu Mednarodne zveze za ohranjanje narave* (IUCN) opredeljena kot ogrožena. Vrsta delfinov, ki sicer stalno živi ob slovenski obali in v severnem Jadranu ter jo v društvu Morigenos redno preučujemo, ni navadni delfin, temveč velika pliskavka (*Tursiops truncatus*). Nekoč je vode Jadrana naseljeval tudi navadni delfin, a je s tega območja praktično popolnoma izginil. Zadnjih trideset let ga v Jadranu obravnavamo kot regionalno izumrlo vrsto, k čemur je najverjetneje prispevalo predvsem namerno in sistematično pobijanje v sredini 20. stoletja. Takrat sta Italija in nekdanja Jugoslavija izplačevali denarne nagrade za vsakega ubitega delfina, saj se jih je obravnavalo kot škodljivce, ki z ribištvom tekmujejo za ribolovne vire. Poleg omenjenega ubijanja sta verjetna vzroka za upad populacije tudi pomanjkanje hrane zaradi čezmernega ribolova ter splošna degradacija morskega okolja.

NEKOČ STALNA, DANES IZJEMNO REDKA VRSTA

Viri iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja navajajo, da so bile zadnje večje sku-

Navadni delfin pred Portorožem leta 2012. (foto: Marina Koren)

pine navadnih delfinov na območju Tržaškega zaliva opažene v štiridesetih istega stoletja. Od takrat pa vse do danes nimamo niti enega samega zanesljivega zapisa te vrste v celotnem Tržaškem zalivu – do primerov, dokumentiranih v tej raziskavi. Tudi naše 18-letne sistematične raziskave potrjujejo, da je na tem območju stalno prisotna le velika pliskavka. Zanimivo je, da je v slovenski poljudnoznanstveni literaturi navadni delfin kljub temu naveden kot slovenska avtohtona vrsta, čeprav pravzaprav ni niti enega samega dokumentiranega primera opažanja, najdbe ali pojava te vrste na območju Slovenije. Hrvaški naravoslovec Spiridon Brusina je v zapisih iz leta 1888 poročal o enem poginulem primerku iz Žavelj pri Trstu, ki

naj bi ga nekoč hranili v tržaškem prirodoslovnem muzeju. Omenjenega primerka tržaški prirodoslovni muzej že dolgo ne hrani več, tudi če ga kdaj je. Na podlagi tega zapisa ter glede na to, da je razdalja med Žavljami in slovensko-italijansko mejo le nekaj kilometrov, je bil navadni delfin uvrščen na seznam sesalcev Slovenije pod predpostavko, da je v nekem trenutku moral prečkati tudi slovenske vode. Poleg tega je vrsta uvrščena tudi na slovenski *Rdeči seznam ogroženih vrst sesalcev* kot ogrožena. Vendar pa navadni delfin v slovenskih vodah nikoli ni bil zares dokumentiran, vse do primerov, ki jih omenjamo v nadaljevanju.

Navadni delfin (*levo*) je danes v Jadranu izredno redka vrsta, medtem ko je velika pliskavka (*desno*) edina stalna vrsta delfinov v severnem Jadranu in ob slovenski obali. (foto: Tilen Genov)

PRVI POTRJENI PRIMERI V TRŽAŠKEM ZALIVU IN SLOVENIJI

Prav zaradi redkosti so vsa opažanja te vrste v Jadranu in Sredozemlju danes nekaj posebnega in pomembnega, zato jih je pomembno ustrezno dokumentirati v znanstveni literaturi. V društvu Morigenos smo navadnega delfina med leti 2009 in 2012 večkrat dokumentirali na območju Tržaškega zaliva, tako na podlagi neposrednih opažanj na morju kot tudi na podlagi najdenih poginulih živali. Naravne oznake na hrbtnih plavutih so nam omogočile fotoidentifikacijo (prepoznavanje osebkov po naravnih oznakah s pomočjo fotografij) nekaterih od teh, s čimer smo ugotovili, da so se v tem obdobju tukaj pojavili vsaj štirje osebk.

Prvi potrjeni primer te vrste v Sloveniji in Tržaškem zalivu smo dokumentirali leta 2009, ko so potapljači pred Izolo s

Če na morju opazite kite ali delfine, prosimo, da nam to sporočite na 031 77 10 77, saj nam s tem pomagata zbirati pomembne in koristne informacije o teh živalih.

plovila posneli delfina in nam fotografije posredovali. V društvu smo na podlagi fotografij nemudoma ugotovili, da gre prav za redkega navadnega delfina. Leto zatem smo v tržaškem pristanišču (Monfalcone) dokumentirali samico z mladičem, ki se je tam zadrževala več mesecev. Na podlagi fotoidentifikacije smo s pomočjo kolegov iz Grčije ugotovili, da je ta samica leta 2008 že bila opažena v Jonskem morju v Grčiji, torej več kot tisoč kilometrov stran. Njena pot do Tržaškega zaliva predstavlja doslej najdaljše dokumentirano potovanje pri tej vrsti, o čemer smo pred leti že poročali (*glej Trdoživ 1/2: 12*). Njen mla-

dič je v začetku leta 2011 žal izginil, kar glede na njegovo starost najverjetneje pomeni, da je poginil. Njegovo mamo smo na območju Tržaškega zaliva videvali še nekaj mesecev, nakar je tudi ona izginila. Istega leta smo pred Izolo našli zelo razpadlo truplo delfinjega mladiča. Zaradi razpadlosti ni bilo možno takoj ugotoviti, za katero vrsto gre, vendar smo kasneje na podlagi natančnega pregleda očiščenih lobanjskih kosti ugotovili, da gre za navadnega delfina. Navadni delfini se namreč od vseh drugih vrst delfinov razlikujejo prav po zgradbi lobanje, saj imajo nebenco (kost ustnega neba) posebej oblikovano v dva žleba. Čeprav je nemogoče ugotoviti, ali gre za istega mladiča, ki smo ga pred tem videvali z njegovo mamo, je velika verjetnost, da gre resnično za isto žival. Leta 2012 pa smo pred Piranom in Portorožem fotografirali še enega navadnega delfina ter na podlagi naravnih oznak potrdili, da gre za nov osebek, ki ga doslej še nismo zabeležili.

Zanimivo je, da je bilo v Tržaškem zalivu v razmeroma kratkem obdobju opaženih precej primerkov te vrste, sploh glede na njeno redkost in skupno število vseh dokumentiranih primerov v celotnem Jadranu. V okviru raziskave smo namreč opravili tudi temeljit pregled literature in dosedanjih zapisov o pojavljanju te vrste v celotnem Jadranu. A vendar navadni delfin v severnem Jadranu zaenkrat ostaja redka vrsta. Če se bo sčasoma v večjem številu vrnila v Jadran, težko rečemo. Na žalost so možnosti za to precej majhne, saj nikjer v Sredozemlju ne beležimo porasta številčnosti ali opažanj. Upamo pa, da bo ta raziskava, ki je prosto dostopna na <https://doi.org/10.1002/aqc.3407>, služila kot izhodišče in spodbudila poročanje o morebitnih prihodnjih primerih. *

Naravne oznake na hrbtni plavuti in obrazu, po katerih smo ugotovili, da je bil isti delfin opažen v Grčiji leta 2008 (levo) in v Tržaškem zalivu leta 2010 (desno). (vir: Genov in sod. 2020)

Navadna delfinka in njen mladič v tržaškem pristanišču (Monfalcone) leta 2010. (foto: Tilen Genov)